

Nr B42

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående organisationen av statens institut för folkhälsan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr B 1 under elfte huvudtiteln, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 juni 1958, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av statens institut för folkhälsan, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens institut för folkhälsan, som föranledes av vad departementschefen förordat, *dels* godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, *dels ock* till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar och till Statens institut för folkhälsan: Omkostnader för nämnda budgetår under elfte huvudtiteln anvisa förslagsanslag av 3 260 000 respektive 748 000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes i det vid propositionen nr 83 till innevarande års förra riksdag fogade statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 21 februari 1958.

Propositionen

I propositionen redovisas ett av folkhälsoinstitutsutredningen avgivet, den 26 oktober 1956 dagtecknat betänkande med förslag angående institutets arbetsuppgifter och organisation (SOU 1957: 6). Vidare redovisas en inom inrikesdepartementet verkställd överarbetning av vissa delar av utredningens förslag. I de delar betänkandet och överarbetningen därav upptagits till behandling får utskottet hänvisa till propositionen nr 83 till årets förra riksdag (s. 5—81) ävensom till den följande redogörelsen för departementschefens förslag.

Organisation m. m.

Statens institut för folkhälsan inrättades efter beslut av 1938 års riksdag (prop. nr 139/38). I propositionen uttalade föredragande departementschefen sin anslutning till de synpunkter som 1936 års sakkunniga i ämnet 1— *Bihang till riksdagens protokoll 1958, 6 saml. Nr B 42*

anfört om behovet av ett statligt organ för att tillgodose praktiska undersöknings- och forskningsuppgifter inom socialhygien. Verksamheten borde sålunda företrädesvis inriktas på förebyggande åtgärder, ägnade att bevara och höja folkhälsan. Inom huvudområdena allmänhygien, yrkeshygien samt födoämneshygien och livsmedelskontroll borde institutet på uppdrag av myndigheter och enskilda utföra undersökningar samt i erforderlig utsträckning bedriva därav direkt eller indirekt betingad forskning. Bland institutets uppgifter skulle även beredas stort utrymme åt undervisnings- och upplysningsverksamhet. I propositionen förutsattes, att verksamheten skulle fördelas på tre huvudavdelningar, en för allmän hygien, främst bostadshygien, en för yrkeshygien samt en för födoämneshygien och livsmedelskontroll. Därjämte borde viss gemensam personal finnas. Sedermera har en vitaminavdelning tillkommit.

Folkhälsoinstitutet bedrev till en början verksamheten i provisoriska lokaler men kunde under åren 1940—1941 successivt inflytta i de byggnader som för ändamålet uppförts å det s. k. Norrbackaområdet i Solna.

Under de följande åren utvecklades institutet i en betydligt större omfattning än man ursprungligen räknat med. Ehuru någon principiell utvidgning av arbetsuppgifterna icke skett stegrades arbetsbördan oavbrutet. Delvis berodde detta på att det uppenbarligen förelegat ett stort latent behov av praktiskt vetenskapliga undersökningar på hygienens olika områden. Personalen — som ursprungligen beräknats till 40—50 anställda vid full utbyggnad — hade år 1950 vuxit till omkring 200. Därefter har någon nämnvärd ökning icke skett.

Huvuddelen av verksamheten utgjordes redan från början av utifrån kommande uppdrag och institutet kunde endast i begränsad omfattning själv taga initiativ till utredningar och undersökningar av större omfattning. Även uppdrag utifrån måste emellertid i stor utsträckning avböjas på grund av bristande resurser. Svårigheterna blev särskilt framträdande på det yrkeshygieniska området.

Med anledning av berörda omständigheter tillsattes år 1951 en utredning med syfte att angiva ramen för institutets verksamhet och åstadkomma en rationell inre organisation. Härvid borde frågor om i vilken utsträckning målforskning och mera abstrakt vetenskaplig forskning skulle bedrivas vid institutet klarläggas. Vidare borde undersökas huruvida icke vissa uppgifter kunde överföras till andra organ eller lösas utan det allmännas medverkan. Även frågan om en uppdelning av yrkeshygieniska avdelningen borde prövas.

Folkhälsoinstitutsutredningen avlämnade i oktober 1956 betänkande med förslag till omorganisation av institutet. Förslaget har därefter överarbetats på grund av den kritik som i vissa avseenden riktats mot detsamma i remissyttrandena.

På grundval av utredningens förslag samt vid remissbehandlingen och

överarbetningen framkomna synpunkter framlägger departementschefen förslag till riktlinjer rörande institutets arbetsuppgifter och organisation. Vid utredningsarbetet har framkommit, att institutets personella, materiella och lokala resurser icke är tillfyllest för att lösa de uppgifter som ansetts böra även i fortsättningen åvila institutet. Det synes departementschefen därför i och för sig angeläget, att en förstärkning av dessa resurser i olika hänseenden efter hand kan genomföras.

Det är emellertid enligt departementschefen omöjligt att vid en bedömning av frågan om förstärkningar bortse från de statsfinansiella perspektiv, som av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang redovisats för riksdagen. En mer omfattande upprustning av institutet måste vägas mot andra konkurrerande behov. I den mån en väsentlig höjning av institutets inkomster kunde ske efter den taxerevision, som i det följande beröres, skulle givetvis möjligheterna att i fortsättningen tillgodose angelägna önskemål förbättras. Härvid anses de erfarenheter och förslag, vartill man kommit fram under överarbetningen, kunna tjäna till grundval. Inrättandet av nya tjänster bör emellertid ske först efter ytterligare prövning av behovet och i den takt resurserna medger, varvid givetvis alla möjligheter till rationaliseringar bör tillvaratagas. Vissa särskilt angelägna åtgärder bör dock vidtagas redan fr. o. m. nästa budgetår.

De avgifter, som uttages för en stor del av vid institutet utförda undersökningar, utgår enligt en av institutets styrelse i samråd med statens sakrevision fastställd taxa. För budgetåret 1956/57 utgjorde inkomsterna vid institutet 411 000 kronor, medan utgifterna för avlöningar och omkostnader uppgick till 3 248 000 kronor. Med hänsyn till arten av institutets verksamhet finner departementschefen denna stora skillnad mellan utgifter och inkomster vara synnerligen otillfredsställande. Departementschefen har därför ansett en omedelbar översyn av taxan vara erforderlig. Sakrevisionen har för avsikt att verkställa en sådan. Det betonas vikten av att denna taxa årligen överses, så att avgifterna i varje fall täcker institutets samtliga direkta och indirekta kostnader för de utifrån begärda undersökningarna.

I det följande redovisar departementschefen sitt ställningstagande i de olika frågorna.

Ifråga om den allmänna ramen för institutets verksamhet anser utredningen, att utvecklingen efter institutets inrättande icke gjort någon förändring påkallad. Vid remissbehandlingen har vissa reservanter inom institutets styrelse förordat utredning om en klyvning av detsamma i tre nya institutioner. Vidare har några remissinstanser framfört tanken på en utbrytning ur institutet av yrkeshygienen. Härvid har dock tillika framhållits, att detta spörsmål är en fråga på längre sikt. Statens organisationsnämnd, som hör till de här avsedda remissinstanserna, anser, att en eventuell självständig yrkeshygienisk institution bör lokalt för-

läggas till folkhälsoinstitutet. I övrigt har icke gjorts någon erinran mot utredningens förslag.

För egen del uttalar departementschefen, att erfarenheterna icke visat, att de praktiskt-vetenskapliga uppgifterna inom institutets områden icke skulle kunna väl fullgöras av en gemensam institution. Folkhälsoinstitutet såsom sådant har också vunnit anseende genom sin hittillsvarande verksamhet. Ur allmän ekonomisk-organisatorisk synpunkt kan en samorganisation vara fördelaktig genom att vissa personella och materiella resurser kan göras gemensamma; likaså underlättas erforderligt samarbete mellan företrädarna för olika verksamhetsgrenar. Någon anledning att nu ändra den gällande organisationsformen med uppgifter på allmän-, yrkes-, födoämnes- och vitaminhygienens områden samlade till folkhälsoinstitutet anses därför ej föreligga. I överensstämmelse med utredningens uppfattning föreslår departementschefen alltså, att den allmänna ramen för institutets verksamhet bibehålles oförändrad.

Detta innebär, att folkhälsoinstitutet enligt departementschefens mening även i fortsättningen skall ha till uppgift att utföra praktiskt-vetenskapliga undersökningar samt idka forskningsverksamhet inom allmänhygienens, yrkeshygienens samt födoämnes- och vitaminhygienens områden i syfte att främja förebyggande åtgärder för att bevara eller befordra folkhälsan. Institutet bör även i fortsättningen vara ett centralt undersökningsorgan för livsmedelskontrollen och för övervakning av den allmänna hygien i riket. Överhuvud bör institutets i gällande instruktion angivna särskilda uppgifter i stort sett bibehållas. En central uppgift för institutet bör således allttjämt vara, att utgöra en samlande instans för praktiskt-vetenskapliga undersökningar och forskning inom nämnda hygienområden. Utredningen har haft att pröva inriktningen av institutets forskningsarbete och dess avgränsning från motsvarande arbete vid andra institutioner och har självfallet även behandlat andra gränsdragningsproblem både gentemot myndigheter och organ med liknande uppgifter och mot lokala laboratorier o. dyl. I sistnämnda del har den för institutets organisation viktiga frågan om att decentralisera uppgifter till sådana lokala institutioner uppmärksamrats.

Utredningen har emellertid helt allmänt uttalat, att den icke funnit anledning framlägga något förslag angående ändrad gränsdragningsområde för institutets kompetens i förhållande till andra myndigheter och institutioner.

Rörande forskningen anför utredningen bl. a., att denna bör inriktas på frågor av direkt och aktuell betydelse för institutet, att i princip grundforskning bör förläggas till de teoretiska forskningsinstitutionerna och upptagas vid institutet endast i den mån erforderlig sådan forskning icke utföres där, att institutet likväl bör kunna även på eget initiativ upptaga olika arbetsuppgifter vare sig de erfordrar mera omfattande vetenskapliga insatser eller icke, samt att tillfälle till självständig forskning inom insti-

tutet bör beredas där anställda befattningshavare och andra vetenskapsidkare.

Vad utredningen anfört har i stort sett godtagits av remissinstanserna. I några yttranden har dock betonats, att grundforskningen icke bör skjutas åt sidan. Vidare har framhållits, att gränsen mellan målforskning och grundforskning lätt kan bli godtycklig och att i fall, då behandlingen av ett praktiskt problem förutsätter lösning av en obearbetad forskningsuppgift, det många gånger kan vara rationellt att behandla problemet i dess helhet på ett och samma ställe. Ytterligare har anmärkts att gränsdragningen i förhållande till de teoretiska forskningsinstitutionerna icke närmare preciserats i betänkandet.

Beträffande här angivna spørsmål erinras om att det i utredningsdirektiven framhölls angelägenheten av att institutets tjänstemän i första hand togs i anspråk för lösande av föreliggande praktiskt-vetenskapliga frågor. Departementschefen vill nu ytterligare understryka denna synpunkt. Det anses dock vara nödvändigt, att institutet kan bedriva sådan forskning, som är av direkt betydelse för behandlingen av aktuella praktiska uppgifter. Institutets ställning av en praktiskt-vetenskaplig inrättning torde få anses innebära, att det har att upptaga sådana praktiska problem, vilka för sitt lösande fordrar ett vetenskapligt bedömande. I den mån en vetenskaplig bearbetning icke redan skett, måste en utredning av allmän karaktär företagas. Dylika allmänna utredningar kan vara att hänföra till vad som benämnes målforskning. Institutet måste ha möjligheter att skaffa sig en överblick över ett hygienområde med enskilda problem, som fordrar uppmärksamhet. Hit hör även forskning för utarbetande av metoder för analys och dylikt, vilket kan vara av vikt jämväl för att möjliggöra decentralisering av uppgifter från institutet. Gränsen mellan denna målforskning och den s. k. grundforskningen är svävande. Målforskningen kan föras över på grundforskningsplanet genom att vissa utforskade allmänna och grundläggande sammanhang förberedelsevis måste utredas eller genom att målforskningsuppgiften fullföljes längre än som är nödigt för att avgöra det aktuella praktiska fallet. Även om alltså grundforskningsuppgifter bör kunna upptagas vid institutet bör de i princip förläggas till de teoretiska forskningsinstitutionerna. Det är vidare lämpligt, att institutet söker stimulera dessa att upptaga för institutet aktuella problem. För institutets egen del bör en sträng sovring av arbetsuppgifterna ske och de aktuella praktiskt-vetenskapliga uppgifterna bör komma i främsta rummet.

Även beträffande förhållandet till andra praktiskt-vetenskapliga inrättningar har vissa gränsdragnings- och kompetensfrågor upptagits i olika remissyttranden. Att söka i detalj fastställa de olika institutionernas verksamhetsområden torde emellertid enligt departementschefens uppfattning vara svårt att förverkliga och torde även få anses opåkallat. Vad som skall utföras av den ena eller andra institutionen synes i första hand få avgöras

med hänsyn till verksamhetens allmänna syfte. Det betydelsefulla är, att icke dubbelarbete utföres genom att olika institutioner var för sig tager upp samma undersökningar. Detta kan emellertid förebyggas genom inbördes kontakter dem emellan. Ett fortlöpande samarbete mellan folkhälsoinstitutet och andra institutioner förekommer redan nu. Departementschefen understryker betydelsen av att detta samarbete ytterligare utvecklas. I det sammanhanget erinras även om att styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium i sitt remissyttrande framhållit bl. a., att mera avancerade bakteriologiska undersökningar bör utföras vid laboratoriet och vissa andra fackinstitutioner, medan de mikrobiologiska undersökningarna vid folkhälsoinstitutet bör avse föroreningar i livsmedel såsom en indikator på den allmänhygieniska beskaffenheten utan speciell hänsyn till förekomsten av sjukdomsalstrande mikroorganismer. Till denna uppfattning kan departementschefen i princip ansluta sig. Det torde emellertid böra åligga institutets ledning att närmare följa dessa frågor och där en komplettering eller jämkning finnes böra ske av kompetensbestämmelserna inkomma med förslag härom.

Folkhälsoinstitutet i dess helhet tjänstgör f. n. såsom Karolinska institutets hygieniska institution varjämte professorn i hälsovårdslära vid sistnämnda institut skall vara föreståndare för en av folkhälsoinstitutets avdelningar. Såsom styrelsen för sistnämnda institut och Karolinska institutets lärarkollegium framhållit, synes frågan om förhållandet mellan de båda instituten böra ytterligare utredas. Departementschefen kan därför icke nu taga ställning i denna fråga. Det är departementschefens avsikt att låta undersöka, huruvida den nuvarande anordningen bör bibehållas även i fortsättningen. Eventuellt bör i samband härmed även den av utredningen endast ofullständigt behandlade frågan om förhållandet mellan institutet och befintliga eller planerade hygieniska och socialmedicinska institutioner vid universiteten utredas.

Vad decentraliseringsfrågorna angår framhåller departementschefen den stora betydelsen av att undersökningar med förenklad metodik så långt sig göra låter överflyttas till andra organ. Olika uppslag härutinnan har framförts av utredningen och vid bearbetningen inom departementet. Frågorna torde emellertid behöva bearbetas ytterligare. Det förutsättes, att institutets styrelse med största uppmärksamhet följer dessa frågor och utan dröjsmål genomför den decentralisering som befinnes möjlig.

Under överarbetningen gjorda inventeringar har visat, att möjligheter finns att delegera mer än hälften av de rutinbetonade undersökningarna vid vattenlaboratoriet till vissa icke statliga självständiga laboratorier. Bortflyttningen av undersökningarna synes innebära en personalbesparing med sex befattningshavare. Departementschefen förutsätter, att denna decentralisering genomföres omkring årsskiftet 1958/59. Personalindragningarna för-

utsättes ske efter hand. Till övriga vattenfrågor återkommer departementschefen i det följande vid behandlingen av allmänhygieniska avdelningen.

Även vissa livsmedelsprov och vissa slag av yrkeshygieniska undersökningar anses kunna delegeras till de förut nämnda laboratorierna. Förslagets genomförande kommer att innebära en personalminskning med två laboratoriebiträden, varav ett med halvtidstjänstgöring.

Den speciella frågan huruvida folkhälsoinstitutet bör utöva kontroll över de laboratorier, till vilka uppgifter delegeras, anses böra ingående prövas av ledningen för institutet. Flera remissinstanser har vidare framfört förslag bl. a. om att vissa institutet jämlikt livsmedelsstadgan åvilande kontrolluppgifter m. m. skulle överflyttas till andra myndigheter. Dessa förslag anses få närmare övervägas.

Utredningen har slutligen föreslagit, att vissa mera rutinbetonade arbetsplatsundersökningar skulle överföras till ett nytt yrkeshygieniskt laboratorium, som skulle inrättas vid arbetarskyddsstyrelsen men lokalt förläggas till folkhälsoinstitutet. I avvaktan på resultatet av bl. a. pågående utredning angående organisationen av styrelsens tekniska byrå anses emellertid detta förslag icke nu böra upptagas till prövning.

Till frågan om utbrytning av vitaminkontrollen från institutet återkommer departementschefen i samband med behandlingen av vitaminavdelningen.

Med utgångspunkt från de allmänna överväganden, för vilka redogjorts i det föregående, upptager departementschefen till diskussion frågan om hur en rationell organisation av institutet skall åstadkommas. Det är därvid av vikt att en effektivisering av dess ledning och administration kommer till stånd.

Utredningen har föreslagit, att *styrelsen* skall minskas från högst 12 till 5 ledamöter. En så långt gående minskning av antalet ledamöter kan departementschefen icke tillstyrka. De viktigaste av institutets verksamhet berörda intressena anses även i fortsättningen böra beredas möjlighet till representation i styrelsen. Vid institutet tillämpas sedan någon tid en försöksorganisation, som bl. a. innebär, att ett arbetsutskott övertagit en del enklare ärenden från styrelsen och därjämte förbereder styrelsens ärenden. Försöksverksamheten har visat, att anordningen är av stort värde för att åstadkomma möjligheter för styrelsen att upptaga för institutet betydelsefulla avvägningsfrågor och samordningsproblem. Det sagda anses dock icke hindra att en viss minskning av styrelsen bör övervägas. Det anses emellertid böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i denna fråga.

För att under styrelsen åstadkomma en effektiv ledning och samordning av verksamheten har utredningen föreslagit inrättande av en *fristående verkchefstjänst* i stället för att som nu en av avdelningsföreståndarna tillika är institutets föreståndare. Åtskilliga skäl kan — såsom utredningen framhållit — tala för att en sådan tjänst inrättas. Under försöksorganisationen

har den avdelningsföreståndare, som varit förordnad som institutets föreståndare, genom en ställföreträdare erhållit viss avlastning av göromålen vid sin avdelning. Vidare har förste byråsekreteraren, som närmast leder det administrativa arbetet, fått överta och självständigt besluta i vissa ärenden, som tidigare legat under föreståndaren. Förste byråsekreteraren har även i övrigt mera aktivt än förut biträtt föreståndaren, varigenom denne kunnat ägna mera tid än förut åt de för institutet gemensamma frågorna. Denna organisation anses böra tillämpas tills vidare. Med hänsyn härtill finner departementschefen i likhet med organisationsnämnden f. n. skäl icke föreligga att inrätta någon särskild verkchefstjänst.

För *administrationen* biträder departementschefen i princip den organisation, som föreslagits av organisationsnämnden, innebärande bl. a., att förste byråsekreterartjänsten utbytes mot en byrådirektörstjänst. Tjänsten föreslås placerad i Ao 24. Särskilt understrykes, att bland byrådirektörens främsta uppgifter bör ingå att verka för och taga initiativ till rationaliseringsåtgärder. Vidare förordas, att för biträde med vissa kamerala göromål samt för det administrativa arbetet med undervisningsverksamheten inrättas en tjänst som assistent i Ae 17. Kassörstjänsten i Ae 10 föreslås uppflyttad till Ae 12.

I syfte att rationalisera skrivarbetet vid institutet har sedan någon tid funnits anordnad en skrivcentral. En viss besparing av personal synes härigenom kunna åstadkommas. För ledning av arbetet vid skrivcentralen och för vissa expeditionella göromål föreslås, att en kanslibiträdestjänst utbytes mot en kontoristtjänst i Ae 9.

Vidare tillstyrkes, att för skötsel av institutets bibliotek inrättas en biblioteksbiträdestjänst i Ae 9, varvid en kontorsbiträdestjänst skall indragas.

För budsändning m. m. föreslås, att ett belopp om i runt tal 7 000 kronor anvisas.

Två förrädsbiträden och två hantverkare, som f. n. är extra anställda, föreslås erhålla extra ordinarie tjänster i Ae 7 resp. Ae 8.

För att omhänderha tillsynen över vissa elektriska ledningar och motorer m. m. tillstyrkes, att en arvodesbefattning som maskinist (deltid) utbytes mot en heltidstjänst som reparatör i Ag 8.

Nu föreslagna personalförstärkningar, lönegradsuppflyttningar och extraordinariesättningar föreslås tillämpade fr. o. m. budgetåret 1958/59.

Förslaget om inrättande av en särskild *upplysnings- och undervisningssektion* finner departementschefen sig icke kunna biträda. Undervisningsverksamheten bör liksom hittills kunna handhas av allmänhygieniska avdelningen under förutsättning att den föreslagne assistenten vid kansliet även biträder med administrativa göromål i samband med undervisningen.

Till frågan om en utökning av pressombudsmannens verksamhet är departementschefen f. n. icke beredd att taga ställning.

Innan departementschefen övergår att närmare diskutera f a c k a v d e l-

ningarnas organisation vill han i anslutning till vad organisationsnämnden uttalat i sitt remissyltrande starkt betona vikten av att möjligheterna till en samordning av såväl personella som materiella resurser på avdelningarna tillvaratages. För att institutet i sin helhet på ett effektivt sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter är det av största betydelse, att förefintlig expertis inom ett visst område på en avdelning även kan, då så befinnes lämpligt, få användas för lösande av näraliggande problem på andra avdelningar. Institutets styrelse bör uppmärksamma dessa och andra samordningsfrågor.

Folkhälsoinstitutsutredningen har föreslagit, att den nuvarande *allmänhygieniska avdelningen* uppdelas på två avdelningar, den ena för bostadshygien och den andra för allmänhygien i övrigt. De flesta remissinstanser, som yttrat sig i frågan, tillstyrker en uppdelning. Några bland dem, däribland institutets styrelse, är dock tveksamma. Styrelsen yttrar, att det, särskilt om personalunionen med karolinska institutet skulle upphöra, kan ifrågasättas, huruvida en uppdelning är nödvändig eller ens rationell. Styrelsen — som anser frågan böra ytterligare utredas — framhåller dock samtidigt att avdelningens kapacitet är otillfredsställande, särskilt beträffande de fysiologiska frågorna, och att en kraftig personalförstärkning är behövlig.

I likhet med de remissinstanser som yttrat sig i denna fråga anser departementschefen, att det föreligger behov av ökad verksamhet på bostadshygienens område. De bostadshygieniska problemen har hittills blivit endast ofullständigt bearbetade och det torde finnas behov av kvalificerade undersökningar både hos de planerande samhällsorganen och hos enskilda. Särskilt framhålles, att forskningen på detta område kan få betydelse för en avvägning av kostnaderna på längre sikt icke blott för bostadsbyggandet utan även när det gäller investeringar i skolor, sjukhus och andra allmänna inrättningar.

Medicinska fakulteten i Uppsala — som understrukit, att snara åtgärder hör vidtagas för att främja en fysiologiskt inriktad bostadshygienisk forskning — har ifrågasatt en anknytning av verksamheten till en blivande hygienisk institution vid Uppsala universitet. Departementschefen erinrar då först om att ställning ännu icke tagits till frågan om inrättande av en hygienprofessur vid universitetet.

Det kan vidare icke förutsägas, huruvida en framtida innehavare av en sådan professur kommer att ha bakteriologisk eller fysiologisk inriktning. En differentiering av framtida hygienprofessorer har för övrigt principiellt avstyrkts av statsmakterna. Hur man än må utforma en blivande hygieninstitution vid Uppsala-universitetet, kan vidare en sådan institution likväl icke tänkas övertaga de praktiskt-vetenskapliga uppgifter, som på detta område ankommer på folkhälsoinstitutet, såframt icke hela den bostadshygieniska verksamheten knytes till universitetet.

Att låta folkhälsoinstitutets befattning med bostadshygien helt upp-

höra genom att överföra verksamheten till en universitetsinstitution anses knappast böra komma ifråga. På universitetsinstitutionen skulle i dylikt fall få ankomma att — för hela landets behov — fullgöra utredningsuppdrag från myndigheter och enskilda, och den skulle därmed få en väsentligt annan karaktär än som i princip tillkommer sådana institutioner. För att dubbeluppgifterna skulle kunna lösas tillfredsställande, finge förmodligen övervägas att inom institutionen inrätta en särskild avdelning för de praktisktvetenskapliga undersökningarna. Departementschefen anser därför, att dylika undersökningar på bostadshygienens område med därtill hörande forskningsuppgifter bör kvarligga vid folkhälsoinstitutet. Givetvis bör ett intimt samarbete äga rum med den rent teoretiska forskning på området, som kan utföras vid nuvarande och kommande hygieninstitutioner.

Allmänhygieniska avdelningen utför i övrigt på uppdrag — i stor utsträckning av statliga och kommunala myndigheter — mindre och större, ofta tidskrävande undersökningar rörande bl. a. vatten, avlopp och renhållning. Även större frågor av mera allmän karaktär, som kräver omfattande undersökningar och utredningar, handlägges, men har på grund av bristande resurser i många fall måst skjutas på framtiden. Hit hör bl. a. utarbetande av normer för bedömning av dricks- och badvatten, prövning av desinfektionsmedel vid olika användningsområden samt studier av insektsbekämpningsmedel.

För lösande av uppgifterna på det bostadshygieniska liksom på det allmänhygieniska området i övrigt krävs såväl bakteriologiska som fysiologiskt-toxikologiska och kemiskt-tekniska metoder. Att såsom utredningen föreslagit inrätta en särskild bostadshygienisk avdelning skulle därför i viss mån medföra en dubbelorganisation. Departementschefen anser sig på grund härav icke kunna biträda den föreslagna uppdelningen. Allmänhygieniska avdelningen bör sålunda även i fortsättningen bibehållas som en enhet. Det anses lämpligt att i enlighet med det förslag som framkommit under överarbetningen inom avdelningen bilda arbetsgrupper eller sektioner med hänsyn till de använda grundvetenskaperna.

De vattenundersökningar, som f. n. utföres vid institutet, är uppdelade mellan allmänhygieniska avdelningen och födoämneshygieniska avdelningens vattenlaboratorium. Laboratoriets rutinundersökningar skall såsom förut framhållits till större delen delegeras. Det torde vara rationellt att som utredningen föreslagit överföra laboratoriets verksamhet i övrigt till allmänhygieniska avdelningen.

I detta sammanhang beröres något vattenfrågan i dess helhet. Folkhälsoinstitutsutredningen avsåg, att vissa praktiskt-vetenskapliga undersökningar rörande vatten och avlopp skulle kunna övertagas av statens vatteninspektion, som förutsattes få samma omfattning som vattenvårdskommittén föreslagit. Enligt den år 1956 godkända organisationen rörande

vattenvården utgör fiskeristyrelsens tillsynsavdelning tillika statens vatteninspektion medan frågor om vatten och avlopp handlägges inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Med anledning av ett i propositionen nr 49/1957 framlagt förslag om överförande till byggnadsstyrelsen av vatteninspektionen samt vatten- och avloppsbyrå inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har riksdagen uttalat sig för ett bibehållande tills vidare av den nuvarande anordningen. En viss förstärkning av tillsynsavdelningen har sedermera föreslagits i 1958 års statsverksproposition (IX ht. s. 580). Vidare har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för jordbruksdepartementet att uppdraga åt vattenvårdskommittén att utreda vissa frågor rörande vattenvårdens organisation.

Beträffande folkhälsoinstitutets nuvarande uppgifter på vattenområdet må anmärkas, att övervakningen av vattenverk enligt förordningen om kontroll av vattenledningsvatten icke i propositionen nr 49/1957 angivits som en uppgift för vatteninspektionen. Det synes ej heller avsett, att undersökningar rörande konsumtionsvatten i övrigt och bassängbadvatten, vilka undersökningar nu utföres vid institutet, skall ankomma på denna myndighet. Behovet av kontroll och undersökningar för angivna ändamål torde också komma att kvarstå tämligen oförändrat även efter genomförandet av en förbättrad naturvattenvård. Departementschefen förutsätter att — hur än organisationen av vattenvården må komma att utformas — ett långt gående samarbete skall komma till stånd mellan folkhälsoinstitutet och denna organisation på de punkter där ett sådant samarbete är möjligt. Tills vidare anses folkhälsoinstitutet i stort sett böra bibehålla sin nuvarande verksamhet på detta område.

Såsom föreslagits under överarbetningen anses det lämpligt att sammanföra substratberedningen till en enhet under allmänhygieniska avdelningen. Viss personal kan härigenom inbesparas. Även en stor del av disken torde kunna centraliseras till avdelningen.

I enlighet med vad tidigare uttalats och under därvid angivna förutsättning bör allmänhygieniska avdelningen fortfarande handha huvuddelen av undervisningsverksamheten vid institutet.

En särskild fråga gäller distriktssköterskeskolan. Utredningen har förutsatt, att skolan endast tills vidare skall kvarstanna vid institutet. Medicinalstyrelsen har i sitt förslag angående organisationen av den högre utbildningen av sjuksköterskor föreslagit, att distriktssköterskeutbildningen skall ingå i denna organisation. Institutets styrelse — som tidigare avstyrkt bortflyttning av distriktssköterskeskolan — har numera förklarat sig ej vilja motsätta sig detta förslag. I propositionen nr 66/1958 har Kungl. Maj:t föreslagit, att den högre utbildningen av sjuksköterskor tills vidare anordnas i en av svensk sjuksköterskeförening f. n. disponerad lokal. I avvaktan på ett slutligt ställningstagande till den framtida förläggningen av denna utbild-

ning kan departementschefen nu ej taga ställning till frågan om distrikts-sköterskeutbildningens ordnande och föreslår därför, att den tills vidare kvarstannar vid folkhälsoinstitutet.

För de uppgifter som enligt vad departementschefen anfört kommer att åvila allmänhygieniska avdelningen anses det vid bearbetningen framlagda personalförslaget i och för sig och med beaktande av vad inledningsvis framhållits kunna i huvudsak läggas till grund för den fortsatta provningen av avdelningens upprustning. Hithörande frågor torde emellertid få närmare övervägas när de nya tjänsternas inrättande aktualiseras.

För budgetåret 1958/59 föreslår departementschefen endast vissa tjänsteförändringar och lönegradsuppflyttningar. En arvodesbefattning som laborator bör utbytas mot en laboratorstjänst i Ae 24. För innehavaren av assistenttjänsten i Ae 17 bör inrättas en tjänst som avdelningsingenjör i Ae 21, vars lönegradsplacering bör omprövas vid tjänstens ledigblivande. Vidare anses en assistent i Ae 15 böra placeras i Ae 17. För den närmaste tillsynen över substratberedningen föreslås, att en laboratoriebiträdestjänst i Ae 9 inrättas, varvid en biträdestjänst i lönegrad 5 skall indragas.

På *yrkeshygieniska avdelningen* ankommer väsentligen följande arbetsuppgifter: studier av yrkesskadorna och deras natur, förebyggande åtgärder, forskning rörande hygieniska gränsvärden, metodikforskning, annan forskning samt utbildning av yrkeshygienisk personal. Den första uppgiften avser att vinna kunskap om yrkesskadornas diagnostisering, deras varaktighet och verkningar samt deras utbredning. Denna uppgift är väsentligen av medicinsk karaktär. Här har ett stort arbete redan utförts vid institutet. Den förebyggande verksamheten ligger närmast på det tekniska planet.

Det av utredningen och under överarbetningen frambragta materialet visar, att avdelningen har en mycket stark arbetsbelastning. Nu aktuella större arbetsuppgifter skulle således taga i anspråk hela dess kapacitet under åtskilliga år framåt. Arbetsbalansen är särskilt stor på den tekniska sidan. Viktiga problem rörande bl. a. silikos och andra dammsjukdomar återstår ännu att lösa. Departementschefen finner därför starka skäl tala för en förstärkning av resurserna för den yrkeshygieniska verksamheten.

Utredningen har föreslagit, att en yrkeshygienisk avdelning, knuten till institutet, inrättas i Göteborg. Bland remissinstanserna är meningarna om detta förslag delade. De flesta av de yttranden, som behandlar ämnet, avstyrker eller ställer sig tveksamma ifråga om ett mera omedelbart inrättande av en göteborgsavdelning. Denna ståndpunkt intages bl. a. av institutets styrelse, arbetarskyddsstyrelsen och landsorganisationen. En huvudsynpunkt i kritiken är, att det icke är välbetänkt att splittra verksamheten på detta område och att de resurser för upprustning, vilka står till buds, får en mera rationell användning vid och åtminstone i en första etapp bör utnyttjas för förstärkning av den yrkeshygieniska avdelningen i Solna.

I nuvarande läge med begränsade ekonomiska resurser anses riktigheten av den i vissa remissyttranden framförda uppfattningen, att det är mest rationellt att samla hela den yrkeshygieniska verksamheten till ett ställe, icke kunna bestridas. En uppdelning av organisationen på flera enheter måste i viss utsträckning medföra en obehövlig dubbling av såväl personal och apparatur som lokalutrymmen. Härtill kommer, att möjligheterna till en samordning med universitetet i Göteborg eller till en eventuell nordisk hälsovårdshögskola där anses böra ytterligare undersökas. Med hänsyn till det anförda är departementschefen icke beredd att nu taga ställning till förslaget om inrättande av en yrkeshygienisk avdelning i Göteborg.

Såsom redan framhållits anses vidare prövningen av frågan om ett arbetarskyddsstyrelsens yrkeshygieniska laboratorium böra anstå i avvaktan på resultatet av bl. a. pågående utredning om organisationen av styrelsens tekniska byrå. I yrkeshygieniska avdelningens uppgifter bör sålunda tills vidare fortfarande ingå att utföra vissa undersökningar för arbetarskyddsstyrelsens räkning.

På de skäl som anförts vid remissbehandlingen förordas sålunda, att förstärkningen av resurserna för den yrkeshygieniska verksamheten tillföres avdelningen i Solna. Med de inledningsvis gjorda reservationerna torde det personalförslag för avdelningen, som institutets styrelse framlagt kunna i stort sett tjäna som grundval för den personella upprustning, som efter hand finnes böra ske.

För vissa särskilt angelägna uppgifter, t. ex. dammfrågorna, bör nya tjänster inrättas redan fr. o. m. budgetåret 1958/59. Sålunda förordas, att fr. o. m. detta budgetår inrättas en tjänst som förste avdelningsingenjör i Ae 23 och en tjänst som avdelningsingenjör i Ae 21. Därjämte bör två laboratoriebiträdestjänster i Ae 7 inrättas. Vidare föreslås, att en förste kemisttjänst i Ae 21 uppflyttas till Ae 23 och att en assistent i Ag 15 placeras i Ae 15.

För att tillgodose behovet av expertis rörande hudsjukdomar bör, såsom föreslagits, en laboratorstjänst i fortsättningen innehas av en dermatolog, som även skall biträda allmänhygieniska avdelningen. Härvid kan det nuvarande arvodet till en hudkonsult indragas. Huruvida laboratorstjänsten kan kombineras med en yrkesdermatologisk mottagning vid Karolinska sjukhuset föreslås få närmare övervägas av Kungl. Maj:t.

Den yrkeshygieniska verksamheten vid folkhälsoinstitutet har ett intimt samband med den kliniska forskningsverksamhet, som alltsedan hudgetåret 1947/48 försöksvis bedrivits vid den till Karolinska sjukhuset provisoriskt förlagda yrkesmedicinska centralen. Ett ställningstagande till centralens definitiva organisation har hittills ansetts böra anstå i avvaktan på prövningen av folkhälsoinstitutsutredningens förslag, som kunde väntas komma att påverka avgränsningen av centralens arbetsområde i förhållande till institutet.

Som tidigare framhållits bör emellertid institutets arbetsuppgifter bibehållas i stort sett oförändrade. Enligt departementschefens mening är en yrkesmedicinsk central värdefull även i fortsättningen som komplement till yrkeshygieniska avdelningens verksamhet. Då en sådan central bör anslutas till ett sjukhus, anses det i och för sig lämpligt, att den även i fortsättningen förlägges till Karolinska sjukhuset. Innan beslut fattas härom bör emellertid frågan om lokaler för centralen lösas. Det är departementschefens avsikt att låta verkställa en särskild undersökning av denna fråga.

Beträffande *födoämneshygieniska avdelningen* har utredningen föreslagit en förstärkning av personalresurserna främst för den toxikologiska verksamheten, som rör frågor huruvida tillsatser till livsmedel kan vara skadliga. Det synes betydelsefullt att detta i vårt land relativt obearbetade område får ökade resurser. Det personalförslag som framlagts torde med beaktande av vad inledningsvis anförts kunna i stort sett utgöra en grundval för en förstärkning av avdelningen. Inrättandet av de föreslagna tjänsterna anses emellertid böra bli föremål för fortsatta överväganden.

Såsom tidigare föreslagits bör avdelningens vattenlaboratorium överföras till allmänhygieniska avdelningen. En assistenttjänst i Ae 19 vid laboratoriet bör dock för andra uppgifter kvarbliva vid födoämneshygieniska avdelningen.

För budgetåret 1958/59 föreslås, att en förste kemisttjänst i Ae 21 uppflyttas till Ae 23.

Den nuvarande *vitaminavdelningen* är avsedd för forskning och kontrollverksamhet på vitaminområdet. Inom detta område finns en rad viktiga problem, som det skulle vara av stor betydelse att få närmare undersökta. Hit hör t. ex. en systematisk inventering av vitaminhalten i oberoenda födoämnen. Vidare bör undersökas hur mycket vitaminer, som finns kvar i de tillagade produkterna samt i vilken grad dessa vitaminer utnyttjas i kroppen; härvid bör särskilt studeras den storindustriellt färdiglagade maten och den kollektiva bespisningen. Ytterligare en viktig uppgift är undersökning av olika befolkningsgruppers vitaminstatus. Även spörsmål i samband med vitaminering av livsmedel bör uppmärksammas. Avdelningen har emellertid endast i ringa grad kunnat utföra andra forskningsuppgifter än sådana som avse förbättrad metodik för utförande av kontrollanalyser. Större delen av arbetskraften har måst användas för dessa analyser, vilka utföres i enlighet med bestämmelserna i bl. a. livsmedelsstadgan, förordningen om framställning och införsel av vitaminiserade livsmedel (SFS nr 268/1941) samt kungörelsen om tillverkning av och handel med vissa fodermedel (SFS nr 521/1950). Kontrollen av vissa farmaceutiska specialiteter och andra apoteksvaror grundar sig närmast på föreskrifter i institutets instruktion. Härtill kommer ett stort antal analyser, som utföres på begäran av enskilda.

Utredningen har ansett, att kontrollverksamheten bör utbrytas från insti-

tutet. Då någon inrättning, till vilken verksamheten skulle kunna överföras, f. n. icke finns, måste den dock enligt utredningen tills vidare kvarligga vid institutet i avvaktan på en lösning av delegeringsfrågan. Utredningen har föreslagit en provisorisk förstärkning av avdelningen för att sätta den i stånd att i någon omfattning upptaga även forskningsproblem.

För egen del finner departementschefen det i och för sig önskvärt att vitaminkontrollen kunde omhänderhas på annat sätt än vid folkhälsoinstitutet. Någon befintlig inrättning, som skulle kunna övertaga kontrollen, finns emellertid inte. Att nu upprätta ett fristående laboratorium för ändamålet anses uteslutet.

En förläggning av forskning och kontroll till en och samma institution medför dessutom, enligt vad institutets styrelse påpekat, vissa fördelar därigenom att metodikforskningen kan vara gemensam och vissa resurser kan utnyttjas samfällt. De av utredningen angivna olägenheterna vid en samförläggning i fråga om vitaminavdelningens ledning och forskningsuppgifternas fullgörande skulle väsentligen bortfalla, om vitaminkontrollen inom avdelningen ombesörjes av ett självständigt laboratorium.

Styrelsen har beräknat den erforderliga personalen för en forskningssektion till 35 befattningshavare och för ett kontrolllaboratorium till 36 befattningshavare. Enligt utredningen skulle för en kvarstående forskningsavdelning behövas 32 befattningshavare och för ett helt fristående kontrolllaboratorium 52 befattningshavare. För övergångstiden har utredningen beräknat sammanlagt 44 befattningshavare.

En väsentlig personalbesparing kan sålunda göras genom en samförläggning av forskning och kontroll. Med hänsyn härtill finner departementschefen i nuvarande läge starka skäl tala för bibehållande av vitaminkontrollen vid institutet. Förslaget att inom avdelningen anordna ett självständigt laboratorium härför anser departementschefen sig böra biträda. Omorganisationen bör ske redan fr. o. m. budgetåret 1958/59.

Uppskattningen av personalbehovet för det av utredningen med utgångspunkt från förut angivna föreskrifter beräknade antalet kontrollanalyser synes i och för sig vara riktig. Det anses emellertid kunna ifrågasättas, om vitaminkontrollen behöver upprätthållas i den omfattning nämnda föreskrifter förutsätter. Frågan härom anses i varje fall böra närmare övervägas. Departementschefen är därför inte beredd att nu taga slutlig ställning till den föreslagna utökningen av kontrollpersonalen.

Den av styrelsen beräknade personalstyrkan för vitaminforskningen anses visserligen erforderlig för att en i och för sig behövlig intensifiering av detta viktiga forskningsområde skall komma till stånd. Som tidigare utvecklats är det i nuvarande läge icke möjligt att genomföra personalförstärkningen. I likhet med vad departementschefen förordat för övriga avdelningar bör en närmare prövning av personalstaten ske, när inrättandet av de nya tjänsterna aktualiseras.

För budgetåret 1958/59 föreslås, att laboratorn i Ae 24 skall självständigt utöva ledningen för kontrollaboratoriet och därvid uppflyttas till Ae 26. Vidare förordas, att 1 assistent i Ag 15, 1 första laboratoriebiträde i Ag 10, 2 laboratoriebiträden i Ag 7 och 1 laboratoriebiträde i Ag 5 erhåller extra ordinarie anställning. För expeditionellt arbete och utförande av sekreterargöromål åt avdelningsföreståndaren förordas en kontoristtjänst i Ae 9 (f. n. Ag 9). En kanslibiträdestjänst bör indragas.

Vad slutligen l o k a l f r å g a n beträffar erinras om att de befintliga lokalerna ursprungligen avsågs för omkring ett 50-tal anställda. Personalstyrkan består f. n. av cirka 210 befattningshavare. Det är uppenbart, att lokalerna är otillräckliga för den nuvarande personalen. Redan på grund härav finner departementschefen en översyn av lokalbehovet ofrånkomlig. Enligt preliminära undersökningar av byggnadsstyrelsen synes erforderliga om- och tillbyggnader kunna göras utan att alltför mycket inkräkta på det dyrbara markområdet. För lösning av lokalproblemet torde krävas närmare utredning av byggnadsstyrelsen. Även byggnadsfrågan måste dock göras beroende av det statsfinansiella läget och avvägningen gentemot andra angelägna investeringsbehov.

Om institutet skall kunna fullgöra sina uppgifter bör även dess a p p a r a t u r upprustas. För budgetåret 1958/59 föreslås, att ett belopp av 70 000 kronor anvisas för anskaffning av viss särskilt viktig apparatur i första hand för yrkeshygieniska avdelningen. Frågan om utrustningen i övrigt behandlas i samband med prövningen av de årliga anslagsframställningarna av institutets styrelse.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1958/59

Statens institut för folkhälsan: Avlöningar. I enlighet med vad som förordats i föregående avsnitt bör fr. o. m. budgetåret 1958/59 inrättas följande tjänster, nämligen vid kansliet en assistenttjänst i Ae 17, samt vid yrkeshygieniska avdelningen en tjänst som förste avdelningsingenjör i Ae 23, en tjänst som avdelningsingenjör i Ae 21 och 2 laboratoriebiträdestjänster i Ae 7. För anställande av ett kontorsbud anses böra anvisas omkring 7 000 kronor.

För kansliet föreslås vidare en tjänst som biblioteksbiträde i Ae 9, varvid en kontorsbiträdestjänst skall indragas. Vid allmänhygieniska avdelningen bör inrättas en laboratoriebiträdestjänst i Ae 9, i samband varmed en biträdestjänst i lönegrad 5 indragas.

Därjämte anses vid kansliet förste byråsekreterartjänsten i Ao 23 böra utbytas mot en byrådirektörstjänst i Ao 24, kassören i Ae 10 uppflyttas till Ae 12, ett kanslibiträde i Ae 7 uppflyttas till kontorist i Ae 9 och en arvodesbefattning som maskinist utbytas mot en tjänst som reparatör i Ag 8. Vid allmänhygieniska avdelningen anses en arvodesbefattning som laborator

böra utbytas mot en laboratorstjänst i Ae 24, assistenttjänsten i Ae 17 utbytas mot en tjänst som avdelningsingenjör i Ae 21 samt en assistenttjänst i Ae 15 uppflyttas till Ae 17. Vid yrkeshygieniska resp. födoämneshygieniska avdelningen föreslås 2 förste kemisttjänster uppflyttade till Ae 23. Laboratorstjänsten i Ae 24 vid vitaminavdelningen anses böra uppflyttas till Ae 26.

Vidare föreslås 2 assistenter i Ag 15, en kontorist i Ag 9, ett första laboratoriebiträde i Ag 10, 2 laboratoriebiträden i Ag 7, ett laboratoriebiträde i Ag 5, två hantverkare i Ag 8 och två förrädsbiträden i Ag 7 erhålla extra ordinarie anställning.

I samband med omorganisationen kommer en laboratoriebiträdestjänst och 3 substratbiträdestjänster samt arvudet till hudkonsulten att indragas vilket medför en besparing med omkring 47 000 kronor.

Frågan om arvoden till vissa styrelseledamöter anses få närmare prövas av Kungl. Maj:t. Departementschefen beräknar nu inga särskilda medel för ändamålet.

Då någon fortbildningskurs för hälsovårdstillsyningsmän ej erfordras under budgetåret 1958/59 kan anslagsposten till avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden minskas med 5 500 kronor.

För vissa reseersättningar beräknas ett belopp av 1 500 kronor.

Förslagen om anvisande av medel för anställande under viss tid av en instruktionsskötarska, för anordnande av en kurs för industriskötarskor samt för höjning av timlärararvodena finner departementschefen sig icke kunna biträda.

Vad sålunda föreslagits påkallar en ökning av medelsanvisningen för personalförstärkningar och ändrade lönegradsplaceringar m. m. med omkring 137 000 kronor. Personalindragningar m. m. föranleder en minskning av medelsbehovet med cirka (47 000 + 5 500) 52 000 kronor. Den automatiska utgiftsstegringen medför ett ökat medelsbehov för löneklassuppflyttningar samt 1957 års lönerevision med cirka 420 000 kronor. På grund härav uppräknas anslaget med 505 000 kronor till 3 260 000 kronor.

Statens institut för folkhälsan: Omkostnader. I enlighet med vad som föreslagits i föregående avsnitt bör för nyanskaffning av viss apparatur beräknas 70 000 kronor.

Vidare anses för internordiska resor böra beräknas omkring 1 000 kronor. Kostnader för resor till metodikkommitténs sammanträden och till Reykjavik föreslås få bestridas från andra anslag.

I övrigt föreslås en uppräkning av anslaget med 22 000 kronor.

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1958. 6 saml. Nr B 42

herr *Edström* (I: B 8) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen m. fl.* (II: B 7), i vilka föreslagits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag framlägger förslag till ut- och ombyggnad av folkhälsoinstitutets lokaler, samt att det vid institutets allmänhygieniska avdelning måtte från 1 juli 1958 inrättas följande befattningar: en förste kemisttjänst (Ae 23), en teknisk laboratorstjänst (Ae 26) samt en biträdande avdelningsföreståndarbefattning, denna sistnämnda tjänst som arvodestjänst på förordnande tills vidare (arvode motsvarande Be 1),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Damström m. fl.* (I: B 26) och den andra inom andra kammaren av herr *Fredriksson m. fl.* (II: B 23), i vilka föreslagits riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t till nästa riksdag måtte framlägga förslag till utbyggnad av yrkeshygieniska avdelningens lokaler samt att i anslutning härtill måtte framläggas tidsram för den förstärkning av avdelningens personella resurser, som finnes böra ske.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till de vid årets förra riksdag väckta motionerna I: 349 och II: 444.

Utskottet

I förevarande sammanhang framlägges förslag rörande arbetsuppgifter och organisation vid statens institut för folkhälsan. Den allmänna ramen för verksamheten förutsattes i huvudsak förbli oförändrad. Åtgärder föreslås i syfte att rationalisera verksamheten, och vissa rutinuppgifter föreslås överförda till andra organ. För vissa särskilt angelägna uppgifter förordas personalförstärkningar. Propositionen innehåller slutligen förslag till medelsanvisningar för institutet.

Folkhälsoinstitutsutredningens förslag och de däröver avgivna remissyttrandena ger vid handen, att institutets personella, materiella och lokala resurser inte är tillräckliga för att lösa de uppgifter, som i fortsättningen av utredningen ansetts böra åvila institutet. För att bättre kunna bedöma föreliggande behov har utskottets vederbörande avdelning genom besök vid institutet gjort sig närmare underrättad härom samt även i övrigt inhämtat upplysningar utöver de i propositionen lämnade. Vad utskottet därigenom erfarit måste anses bekräfta vad departementschefen anfört om angelägenheten av, att en förstärkning av resurserna i olika hänseenden efter hand kan genomföras. Å andra sidan bör, såsom departementschefen anfört, en mer omfattande upprustning av institutet vägas mot andra konkurrerande behov. Med hänvisning till utskottets ställningstagande i det följande till de i propositionen behandlade frågorna anser utskottet därför, att endast vissa särskilt angelägna åtgärder bör vidtagas

redan fr. o. m. budgetåret 1958/59 utan att någon tidsplan för den fortsatta upprustningen fastställles.

Utredningen anser, att den allmänna ramen för institutets verksamhet inte bör förändras. Några viktigare erinringar häremot synes inte ha gjorts vid remissbehandlingen. Utskottet tillstyrker därför, att institutets i gällande instruktion angivna uppgifter i stort sett bibehålles.

Vidkommande forskningen har i direktiven för den nu lämnade utredningen framhållits angelägenheten av att institutets tjänstemän i första hand tages i anspråk för lösande av föreliggande praktiskt-vetenskapliga frågor. I anslutning härtill har utredningen bl. a. framhållit, att forskningen bör inriktas på frågor av direkt och aktuell betydelse för institutet. Å andra sidan har departementschefen ansett nödvändigt, att institutet kan bedriva sådan forskning, som är av direkt betydelse för behandlingen av aktuella praktiska uppgifter. Även om grundforskningsuppgifter bör kunna upptagas vid institutet anses de dock i princip böra förläggas till de teoretiska forskningsinstitutionerna. Med framhållande av att gränsen mellan målforskning och grundforskning givetvis är svävande och med godtagande av den i propositionen gjorda gränsdragningen för institutets verksamhet vill utskottet särskilt understryka, att en sträng sovring av arbetsuppgifterna bör ske och de aktuella praktiskt-vetenskapliga uppgifterna komma i främsta rummet.

Vad departementschefen anfört angående förhållandet till andra praktiskt-vetenskapliga inrättningar har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. I sammanhanget vill utskottet erinra om att den förutskickade utredningen om förhållandet mellan folkhälsoinstitutet och Karolinska institutet tillsatts genom beslut den 23 maj 1958.

Att folkhälsoinstitutets kapacitet främst bör användas för mera krävande uppgifter och att decentralisering av rutinundersökningar så långt möjligt bör ske måste anses vara en riktig princip. Utskottet förutsätter därför i likhet med departementschefen, att institutets styrelse med största uppmärksamhet följer decentraliseringsfrågorna och utan dröjsmål genomför den decentralisering som befinnes möjlig.

Utredningen har föreslagit, att styrelsen skall minskas från högst 12 till 5 ledamöter, medan departementschefen inte kan tillstyrka en så långt gående minskning. Utskottet anser för sin del, att någon minskning av styrelsen, utan att kravet på allsidighet i sammansättningen uppgives, bör kunna övervägas för möjliggörande av en tillräckligt aktiv insats från styrelsens sida. Emellertid bör samma syfte kunna uppnås genom den nu försöksvis tillämpade organisationen med ett arbetsutskott. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att närmare besluta i denna fråga.

Departementschefen har icke funnit skäl f. n. föreligga att inrätta en fristående verksefests t. j. n. s. t. Då den nu tillämpade försöksorga-

nisationen synes fungera tillfredsställande vill utskottet ansluta sig till denna ståndpunkt.

Vad beträffar fackavdelningarna vill utskottet framhålla, att för utskottets presenterade balansförteckningar synes bekräfta, att avdelningarnas kapacitet är otillfredsställande. Den målsättning som av departementschefen ansetts böra gälla för den fortsatta prövningen av avdelningarnas upprustning kan utskottet därför godtaga och tillstyrker, att vissa särskilt angelägna personalbehov nu tillgodoses i enlighet med departementschefens förslag. På tidigare anförda skäl är utskottet icke berett att tillstyrka yrkandena i motionerna I: B 8 och II: B 7 om ytterligare förstärkning av den allmänhygieniska avdelningen eller i motionerna I: B 26 och II: B 23 om framläggande till nästa års riksdag av en tidsplan för förstärkningen av yrkeshygieniska avdelningens personella resurser. Nämnade avdelningar synes emellertid ha en särskilt stark arbetsbelastning, varför utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t beaktar vad i motionerna anförts vid prövningen av förslag rörande ytterligare personalförstärkningar. Med hänsyn till att utvecklingen på arbetsmarknaden inneburit en kraftig ansvällning av de yrkeshygieniska problemen, vill utskottet framhålla, att behovet av en förstärkning av den sistnämnda avdelningens resurser torde böra i första hand tillgodoses.

Vad departementschefen i övrigt anført och föreslagit rörande fackavdelningarna har icke föranlett någon erinran från utskottets sida. I sammanhanget vill utskottet erinra om att den av departementschefen förutskickade utredningen, huruvida vitaminkontrollen bör upprätthållas i nu avsedd omfattning, numera tillsatts.

Utskottet har i likhet med departementschefen kunnat konstatera att för praktiskt taget alla delar av institutet nu föreligger en avsevärd lokalbrist, varför en översyn av lokalbehovet är ofrånkomlig. Då lösandet av denna fråga synes kräva närmare utredning av byggnadsstyrelsen, är utskottet icke berett att, i enlighet med vad i förenämnda motioner förordats, föreslå riksdagen hemställa om förslag till nästa år om en utbyggnad av institutets lokaler. Utskottet avstyrker sålunda motionerna även i vad de berör lokalfrågan. Utskottet förutsätter emellertid, att förslag i ämnet förelägges riksdagen så snart detta är möjligt. Såsom departementschefen anført bör även byggnadsfrågan göras beroende av det statsfinansiella läget och avvägningen gentemot andra angelägna behov.

Beräkningarna i propositionen av medelsbehovet för institutets avlöningar och omkostnader kan utskottet godtaga.

Såsom departementschefen anført är skillnaden mellan inkomsterna vid institutet, för budgetåret 1956/57 uppgående till 411 000 kronor, och utgifterna för avlöningar och omkostnader, för samma budgetår beräknade till 3 248 000 kronor, synnerligen otillfredsställande. Den översyn av taxan som departementschefen förutskickat har enligt vad utskottet

inhämtat nu fullbordats i så måtto, att sakrevisionen företagit en beräkning av kostnaderna för institutets verksamhet. Enligt gällande instruktion skall institutets styrelse fastställa taxa för de undersökningar, vilka institutet erhåller i uppdrag att utföra, och avsikten är att utredningen skall av styrelsen användas som underlag för utarbetandet av en ny taxa. Den stora divergensen mellan inkomster och utgifter tyder givetvis på att den nuvarande taxan är i behov av mycket kraftiga höjningar för att ge full kostnadstäckning. Största anledningen till skillnaden torde emellertid vara, såvitt utskottet kunnat utröna, att vissa avdelningar till stor del har arbetsuppgifter, för vilka ersättning inte kan uttagas. För utskottet har vidare upplysts, att ersättningar eftergives eller rabatt lämnas även i fall, då ersättning formellt skulle kunna utgå, exempelvis då ärendet varit av allmänt intresse och institutets arbetsinsats därför kommer även annan än uppdragsgivaren tillgodo eller då de problem som innefattas i uppdraget är av den arten, att institutet instruktionsenligt bort taga upp dem på eget initiativ. Häremot synes några vägande invändningar i princip icke kunna göras. Likväl anser utskottet, att den praxis, som utvecklats rörande eftergivande helt eller delvis i vissa fall av ersättningar, bör omprövas i samband med utarbetandet av den nya taxan. Utskottet håller nämligen för sannolikt, att den eljest erforderliga taxehöjningen därigenom kan begränsas.

Skillnaden mellan institutets utgifter och inkomster blir givetvis större, om kostnaderna för personalens pensionering och för underhåll av institutets fastigheter samt kapitalkostnaderna i form av avskrivningar och räntor för såväl fastigheter som för institutets utrustning beaktas i sammanhanget. Såsom departementschefen synes ha avsett bör taxan årligen överses, så att avgifterna täcker icke blott institutets direkta utan även nu nämnda kostnader för i varje fall de utifrån begärda undersökningarna. Utskottet vill särskilt framhålla, att utskottet anser det vara så mycket viktigare med en tillfredsställande lösning av taxefrågan som en sådan skulle ge statsmakterna möjlighet att snabbare tillgodose institutets personalbehov.

Under återopande av det anförda och då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. godkänna de förslag till riktlinjer för organisationen av statens institut för folkhälsan, som angivits i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 21 februari 1958;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 8 och II: B 7, såvitt nu är i fråga,

Statsutskottets utlåtande nr B 42 år 1958

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens institut för folkhälsan, som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	420 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	13 000
3. Avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden, <i>förslagsvis</i>	256 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 163 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	408 000

Summa kronor 3 260 000;

c) till *Statens institut för folkhälsan*: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 260 000 kronor;

III. till *Statens institut för folkhälsan*: Omkostnader för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 748 000 kronor;

IV. avslå motionerna I: B 8 och II: B 7 samt I: B 26 och II: B 23, förstnämnda båda motioner i vad de icke behandlats under II. ovan;

V. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört angående en översyn av institutets taxa.

Stockholm den 11 juli 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herr Gillström, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Boman, Thun, Pålsson, Bergman, Holmqvist, Sundelin, Rikard Svensson, Bertil Petersson, Palme, Lodenius och Anders Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, Thapper, Rubbestad, Jansson i Kalix, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, fröken Elmén, fröken Olsson, herrar Cassel, Nihlfors, fru Thorsson, herr Bohman och fröken Vinge.

Reservation

av fröken *Elmén*.
